

KROSSOBANEN AS
Kraftledningsveien
3660 RJUKAN

Ida Notvik

Team kulturarv

Vår dato:	06.02.2026
Deres dato:	07.01.2026
Vår referanse	24/07173-63
Deres referanse:	
Vår saksbehandler:	Gunnhild Randen

Vedtak om dispensasjon etter kulturminneloven § 15 – ID 180516-4 og 5 – Krossobanen – Gondolvogn 1 ("Tyttebæret") og Gondolvogn 2 ("Blåbæret") – utskifting og tilbakeføring til 1928-uttrykk - Tinn kommune

Vi viser til søknad av 7.01.2026 fra Ida Notvik, daglig leder i Krossobanen AS.

Søknaden omfatter

Statens jernbanetilsyn (SJT) stanset driften av Krossobanen 19. juni 2024. Krossobanen er nå inne i en lengre prosess hvor taubanen skal settes i stand og oppgraderes slik at den kommer i drift igjen. Dagens kabiner er i den forbindelse blitt særlig vurdert for videre drift, men det er konkludert med at de gamle kabinene ikke kan benyttes på grunn av slitasje, sikkerhetsaspekt og gjeldende regelverk for taubaner.

Søknaden omfatter følgende tiltak etter § 15:

1. En prinsipiell godkjenning til å skifte ut kabiner på Krossobanen. Dette innebærer å skifte ut Gondolvogn 1 («Tyttebæret») og Gondolvogn 2 («Blåbæret») med nye gondolvogner.
2. De gamle kabinene ønskes skiftet ut med nye vogner. For de nye vognene på Krossobanen ønskes en tilbakeføring til kabinenes utseende slik de var i 1928. Dette gjelder det visuelle og arkitektoniske uttrykket, proporsjoner og hovedform og vindusløsninger og vindusflater. I første omgang ønskes det en prinsipiell godkjenning til å kunne arbeide videre med denne løsningen.

Vedtak om dispensasjon med vilkår

Det gis med dette dispensasjon til tiltak 1 og 2 i søknaden, jf. kml § 15a. Dispensasjonen gis på følgende vilkår:

1. Telemark fylkeskommune blir varslet når arbeidene starter og dersom det oppstår forhold som ikke dekkes av dispensasjonen.
2. Alle involverte, også utførende, skal gjøres kjent med dispensasjonens innhold og dispensasjonen skal være tilgjengelig på byggeplass.

3. Privatrettslige forhold må være avklart og påvirkes ikke av vårt vedtak
4. Alle endringer skal dokumenteres med bilder og beskrivelse og sendes til fylkeskommunen.
5. Tiltakene utføres så skånsomt som mulig og etter antikvariske prinsipper. Det vil si: Bruk av tradisjonelle materialer, utførelse og teknikker både ved reparasjon og eventuell utskifting.
6. Ved utforming av nye kabiner skal man gå for en dokumentert tilbakeføring til vognene slik de var i 1928.
7. Detaljer for nye vogner med målsatte tegninger og beskrivelser må godkjennes av Telemark fylkeskommune i nytt vedtak om dispensasjon før de kan settes i produksjon og eventuelt erstatte de nåværende:
 - a. Nye vogner må visuelt og konstruksjonsmessig ligge så nært opp mot 1928-vognene som mulig, eventuelle avvik skal avklares med Telemark fylkeskommune i god tid før bygging.
 - b. Nye kabiner må tilvirkes med nagler.
 - c. Nye overflater og plater skal være så visuelt like de opprinnelige fra 1928 som mulig.
 - d. Det skal så langt det er mulig brukes samme type metall som i eksisterende konstruksjon og opprinnelige vogner som ble bygd i 1928. Der det likevel er hensiktsmessig på grunn av andre tungtveiende grunner kan det vurderes annet type metall. Dette skal avklares med Telemark fylkeskommune før igangsetting.
 - e. Størrelse på glassoverflate og omramning av glass skal være likt de opprinnelige vognene.
 - f. Dørene må visuelt være så lik de opprinnelige dørene som mulig. Åpningsmekanisme kan likevel tilpasses krav til UU.
 - g. Oppheng og løpeverk på nye vogner må være konstruksjonsmessig og visuelt utformet så likt som mulig som det opprinnelige/eksisterende opphenget og løpeverket.
 - h. Interiøret skal i så stor grad som mulig utføres slik det var opprinnelig i vognene fra 1928. En forutsetning for dette er at man finner originale tegninger og fotografi.
8. Det må søkes på nytt om endelig dispensasjon til å ta ned de eksisterende vognene. Dagens Gondolvogn 1 og Gondolvogn 2 er fredet og skal behandles deretter frem til nye vogner er godkjent som erstatning i ny dispensasjon og Krossobanen på nytt er i drift

Dispensasjonen er gyldig i tre år etter at den er mottatt/gitt. Dersom tiltaket ikke er gjennomført i løpet av tre år, må det søkes om ny dispensasjon for tiltaket.

Informasjon om tilskudd/vederlag for økte utgifter

Du/dere kan ha rett til dekning av økte utgifter som oppstår som følge av vilkårene i dette vedtaket. Denne retten innebærer at du - helt eller delvis - kan få tilskudd til å dekke merkostnader. Søknad om dette sendes i søknadsportalen Digisak innen 1. november. Rettigheten er hjemlet i [kulturminneloven § 15 a](#) (link til lovdata.no) Du finner mer informasjon på vår nettside: telemarkfylke.no - [tilskudd til kulturminner](#).

Begrunnelse for vedtak

Krossobanen er fredet ved vedtak av 29.05.2015 med hjemmel i kulturminneloven §§ 15 og 19. Fylkeskommunen vurderer at tiltakene i søknaden ikke medfører vesentlige inngrep, og vi vurderer at det foreligger særlig tilfelle som gjør at dispensasjon skal innvilges. Til grunn for vedtaket er følgende lagt vekt på:

Vurdering av vesentlig inngrep

Det er søkt om å skifte ut eksisterende kabiner, i fredningen kalt Gondolvogn 1 og 2 («Tyttebæret» og «Blåbæret»). Tiltaket handler om å ta de eksisterende gondolvognene ut av trafikk og erstatte dem med nye som lages som en kopi av vognene slik de var i 1928 da Krossobanen åpna. Nye gondolvogner erstatter og får den samme funksjonen som de gamle. Krossobanen AS har ønske om å finne en ny bruk til dagens gondolvogner på området, men de kommer ikke til å gå i trafikk mer.

I formålet til fredningen legges det særlig vekt på å bevare Krossobanen som Nord-Europas første totaus svevebane for personbefordring og som representant for taubaneteknologi. Samt som eksempel på fremveksten av fritidsaktiviteter og fjellturisme på 1900-tallet. Det er særlig funksjonen til Krossobanen som vektlegges. Teknisk industrielle kulturminner i bruk har en annen levetid enn for eksempel en tømmerstue. Det vil være nødvendig å skifte ut deler av hensyn til slitasje, alder, krav til sikkerhet og/eller sertifisering. For at Krossobanen som kulturminne skal fortsette å være Nord-Europas første totaus svevebane i bruk, er det avgjørende at banen skal gå igjen.

Formålet med fredning av gondolvognene er å sikre deres utforming, konstruksjonsmåte og materialbruk, samt operasjonelle deler. Vilkår og krav til nye vogner bidrar i tilstrekkelig grad til å opprettholde dette formålet om funksjon og konstruksjon. Tiltaket innebærer en tilbakeføring av gondolvognene til slik de og Krossobanen var i 1928. Dette er i tråd med fredningsbestemmelse 5 som åpner for tilbakeføring. Funksjonen og driften av Krossobanen kan slik opprettholdes og bevares.

Tiltaket er også i tråd med fredningsbestemmelse nr 8 som sier at kulturminneforvaltningen skal gi dispensasjon for nødvendige tiltak for å tilpasse banen, bygningene og området til bruk, så lenge det ikke er i strid med formålet med fredningen.

Vurdering av særlig tilfelle

Tiltaket er et særlig tilfelle som gjør at det skal gis dispensasjon fordi det er avgjørende for å få Krossobanen tilbake i drift.

I vurderingen av særlig tilfelle er det lagt vekt på skadebildet som innebærer slitasje, uautoriserte konstruksjonsendringer og skader som gjør at de gamle gondolvognene vanskelig kan fortsette som en del av ordinær drift av Krossobanen. Dette gjør det nødvendig å skifte ut de gamle gondolvognene og erstatte dem med nye som skal utformes og bygges i tråd med fredningen. Vi har vurdert at tiltaket er nødvendig for den operasjonelle funksjonen og bruksverdien til

Krossobanen. Det er nødvendig for å bedre tilstandsgraden og sikre framtidig bevaring slik at Krossobanen kan komme i drift igjen.

På bakgrunn av dette vurderer vi at det foreligger et særlig tilfelle som gjør at det skal gis dispensasjon fra fredningen til å starte arbeidet med å skifte ut gondolvognene på Krossobanen med nye.

Søknadsplikt etter annet lovverk

Tiltaket kan være søknadspliktig etter annet lovverk. Denne dispensasjonen er ikke en igangsettingstillatelse etter f.eks. plan- og bygningsloven. Du må selv ta kontakt med rette myndighet for å få de nødvendige tillatelser etter annet lovverk. For tiltak etter plan- og bygningsloven er kommunen rette myndighet. Telemark fylkeskommune minner om at der det er annen grunneier enn søker, må tillatelse innhentes fra denne.

Klageadgang

Du/dere har rett til å klage på vedtaket jamfør forvaltningsloven § 28. Fristen for å klage er tre -3- uker fra du har mottatt dette brevet. Klagen stiles til Riksantikvaren, men sendes til Telemark fylkeskommune. Send gjerne på e-post til post@telemarkfylke.no. Om vi ikke gir deg medhold, blir klagen sendt til Riksantikvaren som avgjør saken med endelig virkning.

Om dette vedtaket har virkning på andre parter, kan disse klage på vedtaket. Vi minner derfor om at tiltak som utføres før klagefristen blir gjort på egen risiko.

Ta gjerne kontakt om du har spørsmål.

Med hilsen

Eystein M. Andersen
Teamleder kulturarv

Gunnhild Randen
gunnhild.randen@telemarkfylke.no

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

Kopi til:
RIKSANTIKVAREN
TINN KOMMUNE

KROSSOBANEN AS, Arne Roen
Verdensarvkoordinator, Juliana Strogan